

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Arenen lausunto Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaehdotuksesta

VN/8737/2019

Arene pitää EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaehdotusta vuosille 2021–2027 ammattikorkeakoulujen kannalta hyvänä ja mahdollistavana. Ohjelmassa on hyvin huomioitu globaalit haasteet sekä työ- ja elinkeinoelämän muutostrendit sekä niihin liittyvä osaamisen kehittäminen. Ohjelmastrategiassa määritellyt keskeiset haasteet ovat kaikki sellaisia, joiden ratkaisemiseen ammattikorkeakouluilla on tarjolla tehokkaita ja uutta liiketoimintaa luovia ratkaisuja.

Ammattikorkeakoulut ovat alueellisina korkeakouluina merkittävässä asemassa toteuttamassa tätä ohjelmaa. Siksi on tärkeää, että ammattikorkeakoulut tunnistetaan tuensaajina ja kohderyhminä ohjelmassa ja siinä määritellyissä toimenpiteissä. Ammattikorkeakouluja tulee käsitellä ohjelmassa yhdenvertaisesti yliopistojen ja tutkimuslaitosten kanssa.

Arene haluaa korostaa jatkuvan oppimisen merkitystä ohjelmaehdotuksen toteuttamisessa. Jotta Suomen kilpailukykyä, tuottavuutta ja työllisyyttä voidaan kehittää, tarvitsemme joustavia ja nopeita osaamisen kehittämisen palveluita. Jatkuva oppiminen linkittyy tiiviisti osaksi ehdotuksessa esitettyjä keskeisiä haasteita ja niiden ratkaisemista.

Toinen keskeinen teema, jonka tulisi näkyä ohjelmaehdotuksessa esitettyä enemmän, koskee terveyden- ja hyvinvoinnin edistämistä. Ikääntyvässä Suomessa työurien pidentäminen edellyttää toimia, joiden avulla fyysisistä tai psyykkisistä syistä johtuvaa työurien keskeytymistä voidaan ehkäistä. ESR-toimintalinjan tavoitteissa hyvinvoinnin ja terveyden teemat jäävät pieneen rooliin, vaikka niiden merkitys ohjelman alussa esitettyjen haasteiden ratkaisemiseen on keskeinen.

Suurimmat korjaustarpeet ohjelmaehdotuksessa liittyvät indikaattoreiden ja tukitoimiluokkien muotoiluun, jotka eivät ole yksiselitteisiä ja asettavat korkeakoulut erilaiseen asemaan. Samoin ITI-strategian yliopistovetoinen painotus on ammattikorkeakoulujen näkökulmasta ongelmallinen.

Indikaattorien ja tukitoimintaluokkien määritelmät ja käännökset

Indikaattorien ja tukitoimintaluokkien määritelmät ja käännökset eivät ole ohjelmaluonnoksessa yhteneväisiä korkeakoulutuksen osalta. Luokituksissa puhutaan ristiin korkeakouluista, korkeasteen koulutuksesta sekä yliopistoista ja ammattikorkeakouluista.

Ammattikorkeakoulujen kannalta erityisen ongelmallinen käänös on tukitoimiluokan 022 määritelmä, jossa tuen tavoitteeksi määritellään "*Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten, tutkimuskeskusten ja yliopistojen välinen teknologian siirto ja yhteistyö*". Arene esittää, että käänöksessä yliopistot muutetaan muotoon korkeakoulut tai yliopistojen rinnalle nostetaan myös ammattikorkeakoulut, jolloin ammattikorkeakoulut tulevat yksiselitteisesti tukitoimiluokan piiriin. Tukitoimiluokan englanninkielisessä versiossa käytetty *universities*-sana kattaa myös ammattikorkeakoulut (universities of applied science), jolloin suomeksi oikea käänös olisi korkeakoulut.

Samoin indikaattorien osalta jää epäselväksi mitä tutkimuslaitoksella tarkoitetaan. Tekstiosiossa tutkimuslaitokset pääasiassa erotellaan korkeakouluista, mutta tuotosindikaattori RC010 on määritelty muotoon "*Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa*". Epäselväksi jää, lasketaanko indikaattoriin mukaan myös yritysten tekemä yhteistyö korkeakoulun kanssa, sillä mikään muu indikaattori ei tätä seuraa. Selvyyden vuoksi indikaattorissa tulisi mainita myös korkeakoulut, jotta myös yhteistyö korkeakoulujen kanssa tulee huomioiduksi toiminnan seurannassa.

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategia

Osassa toimintalinjojen 1 ja 2 erityistavoitteissa kohderyhmiksi on määritelty Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategiassa mukana olevat 16 kaupunkiseutua. Maan hallitus kaupunkiseutujen keskuskaupunkien kanssa ekosysteemisopimukset julkisen ja yksityisen TKI-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi. Mukaan valitut kaupungit on valittu strategian piiriin sen perusteella, että ne nojaavat vahvasti yliopistovetoiseen toimintaan ekosysteemien kehittämisessä.

Monessa ITI-strategiaan kuuluvassa kaupungeissa ammattikorkeakoulu on kaupunkiseudun keskeinen korkeakoulu yliopiston sijaan. Arene pitää ongelmallisen, että ITI-strategia on sidottu näin vahvasti yliopistovetoiseen kehittämistyöhön. Yliopistovetoisen lähestymisen sijaan tulisi strategiassa lähteä laajemmin koko korkeakoulukenttää painottavasta ajattelusta.

Yksittäiset huomiot

- Erityistavoite *Pk-yritysten kasvun ja kilpailukykyyn parantaminen (2.1.3)* tukitoimen toimintakenttä - luokituksessa tulisi allokoida riittävästi rahaa hankkeisiin, jossa korkeakoulut voivat olla mukana kehittämässä pk-yritysten toimintaedellytyksiä.
- Ammattikorkeakoulut tulisi lisätä yhdeksi kohderyhmäksi *Ilmastomuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen (2.2.2)* - erityistavoitteessa. Ammattikorkeakouluilla on merkittävä rooli sekä yritysten että julkisen sektorin kehittämisessä kohti kestävämpiä ja vastuullisempia toimintamalleja.
- Erityistavoitteen *Uutta osaamista työelämään (4.1.6)* kohderyhmästä puuttuvat laajasti kaikki yrittäjät yhtenä kohderyhmänä. Kohderyhmissä on mainittuna muun muassa yksinyrittäjät ja itsensä työllistäjät, yritysten ja julkisten organisaatioiden työntekijät ja johto.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén
puheenjohtaja

Petri Lempinen
toiminnanjohtaja